

DANTE IN HET CONSERVATORIUM

De Divina Commedia van Dante is veel geroemd, maar weinig gelezen. Wat een gemis, dacht docent Marco Silvani. Met conservatoriumstudenten bracht hij een ode aan Dantes taalkathedraal.

'Wij beperken ons vanavond tot de hel', zegt Marco Silvani. Een herfstige donderdagavond, in een volle concertzaal van het Prins Claus Conservatorium zijn de bezoekers in afwachting van Silvani's vertelling over *La Divina Commedia* (De Goddelijke Komēdie) van Dante Alighieri (Florence 1265 - Ravenna 1321). Het literaire meesterwerk dat oorspronkelijk *Comedia* heette, is een denkbeeldige reis door de hel, het vagevuur en het paradijs. Het boek bulkt van de verwijzingen naar andere werken, mythes, filosofieën en gebeurtenissen. Eeuwenlang was het een bron van onderzoek, inspiratie en speculaties.

'Er zijn duizenden Dantes', zegt Silvani, in het normale leven docent op de Hanzehogeschool. 'Maar vanavond krijgt u mijn Dante te horen.' En te zien, want Silvani illustreert z'n woorden met zestig prenten van de vermaarde Gustave Doré en ander kunstenaars die Silvani opdiepte uit de *Codice Urbinate* in Vaticaanstad.

BLOEDENDE BOMEN

Dante begint aan zijn boek nadat hij om politieke redenen is verbannen en de rest van zijn leven buiten de muren van zijn geliefde Florence moet blijven. Destijds was Florence (80.000 inwoners) op Parijs na de grootste stad in Europa en één van de belangrijkste culturele en handelscentra van Europa. Het schrijven van de drie delen van *La Divina Commedia* duurde waarschijnlijk zeventien jaar: vanaf 1304 tot Dantes dood in 1321. Tijdens zijn reis door het hiernamaals wordt de hoofdpersoon, die ook Dante heet, begeleid door zijn geliefde Beatrice, de Romeinse dichter Vergilius en de mysticus Bernardus van Clairvaux. Dante stelt zich de hel voor als een trechter die vlak onder het aardoppervlak breed begint en dan toeloopt naar het ijsskoude middelpunt van de aarde,

waar Lucifer zetelt. Als een verslaggever interviewt hij onderweg de verschillende soorten vervloekten. 'Vertel mij wat u hebt misdaan?' Hij stelt zijn gesprekspartners in het vooruitzicht dat zij een rol spelen in zijn grote gedicht als zij antwoord geven. De Hel is een bonte stoet personages in gruwelijke omstandigheden: mensen in vlammen, in stinkende teerpoelen, als bloedende bomen. De 'Komēdie' is ook een afrekening met figuren die hem in zijn politieke loopbaan hebben dwarsgezet. De verbannen Dante plaatst ze naar eigen inzicht in de Hel, op de Louteringsberg of in het Paradijs. Met die keuze laat hij weten hoe hij over hen denkt. Zo hekel hij de toenmalige pausen door ze in de hel te plaatsen en hun zonden uitvoerig te belichten. Verder beschrijft hij de morele decadentie en veroordeelt hij de hoogmoed, afgunst en gierigheid waarmee de burgers van Florence volgens hem behept zijn.

DE VRAATZUCHTIGEN

Hij schrijft over de wellustigen die hun erotische verlangens niet kunnen beheersen, over de vraatzuchtigen die bewaakt en gemarteld worden door de driekoppige hellehond Cerberus en over de wraakzuchtigen die elkaar tot in eeuwigheid moeten bevechten. Je kunt het verhaal lezen als een allegorie. De dichter is in een diepe crisis beland. Zijn gidsen helpen hem uit het dal. Om hem zijn problemen te laten inzien nemen ze hem mee op een reis door het hiernamaals. In de hel wordt hem getoond dat het kwade niet loont. Silvani's verhaal wordt afgewisseld door toneel en muziek. Vier fragmenten uit het boek worden gedeclameerd door studenten van het conservatorium en door Amber Dragtsma. Zij speelt de rol van Dante en tekent voor de muziek: arrangementen voor strijkers van twee instrumentale nummers van David Bowie (*Sense of Doubt* en *Warszawa* van de Berlijnse albums *Heroes* en *Low*). 'Dante is geen makkelijkste kost', zegt Amber, die vooropleiding zang deed aan het conservatorium en muziekdocent is in Leeuwarden, 'maar als je eenmaal gewend bent aan zijn beeldende taal dan laat hij je niet meer los. Ik vond het een superleuke ervaring. Niet alleen het bewerken van de Bowienummers, maar ook het acteren. Echt een verrijking. Misschien heeft onze voorstelling mensen aangemoedigd om het boek nu eindelijk eens te gaan lezen.'

Al in 1373 werd in Italië een eerste universitaire leerstoel ingesteld om Dantes werk te verklaren en onderwijzen. De brede verspreiding van Dantes werk begon na de uitvinding van de boekdrukkunst. In 1472 slaagden twee Duitsers erin om in een werkplaats in Foligno, Umbrië, driehonderd exemplaren van *La Divina Commedia* te drukken. Daarvoor was Dantes werk al honderden keren overgeschreven. Dantes werk inspireerde tal van dichters, schrijvers, filosofen en intellectuelen, onder wie de beroemde Engelse schrijvers Geoffrey Chaucer en William Blake en de Amerikaanse dichter Ezra Pound. Dante stierf in 1321 als balling in Ravenna, waar hij begraven ligt. Lange tijd bestond er twist tussen Florence en Ravenna om zijn lijk, maar Dante blijft in Ravenna. In Florence is een lege graftombe van hem te bezichtigen in de Santa Croce. Het gemeentebestuur van Florence zendt sinds 1325 jaarlijks een kruik met olijfolie en een palmtak naar Ravenna met het verzoek om de stoffelijke resten van 'Onze Grootste Zoon' terug te geven 'opdat de beenderen een rechtmatige plaats krijgen'. De magistraten van Ravenna weigeren beleefd: 'Eens verbannen, blijft verbannen'.

Musici: Vukica Rašović viool, Michiel Nonhebel altviool, Alice Andreani cello, Gediminas Zamulskis contrabas, Tom Hoornweg piano.
Acteurs: Amber Dragtsma: Dante, Marijke Beute: Virgilius, Machteld Vossen: Minos, Aartsbisshop Ruggieri, Danielle Cheney: Francesca, Jitze van der Land: Paolo, Johanna Bart: Odysseus, Michiel Nonhebel: Ugolino.
Verteller: Marco Silvani.